

Секція III

ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ У ДРУКОВАНИХ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАННЯХ

АНТОЛОГІЯ ПРО РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ (1991–2017): РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ДЖЕРЕЛ (КОНЦЕПЦІЇ, ПРОГРАМИ, СТРАТЕГІЇ, ДОКТРИНИ)

*Л. Д. Березівська, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН
України, директор, головний науковий співробітник відділу історії освіти ДНПБ
України ім. В. О. Сухомлинського*

У ході колективного дослідження «Відображення розвитку національної освіти і педагогічної думки у друкованих та електронних виданнях» (2017–2019) виявлено й схарактеризовано крізь призму джерелознавства документи концептуального характеру (концепції, програми, доктрини, стратегії) із реформування загальної середньої освіти задля здобуття історико-педагогічного знання про ідеї з її розвитку в незалежній Україні. Встановлено, що протягом 1991–2017 рр. в Україні розроблено нові теоретико-методологічні засади розбудови загальної середньої освіти як в організаційному, науковому, так і в практичному аспектах. Ці документи цілісно представлено в хрестоматії «Антологія текстів з реформування освіти в Україні: програми концепції, проекти (1991–2017)» (наук. ред.: О. В. Сухомлинська, Л. Д. Березівська) [1].

Антологія (хрестоматія) – збірка вибраних текстів або уривків із творів і документів (програм, концепцій, проектів), представлених у певній логічній послідовності. Історіографічний пошук засвідчив, що в сучасній українській історіографії відсутні хрестоматії, присвячені реформуванню загальної середньої освіти у визначених хронологічних межах. Метою створення такої праці є введення основоположних документів до наукового обігу задля інформаційного забезпечення фахової педагогічної підготовки, викладання дисциплін із педагогіки чи історії педагогіки, проведення історико-педагогічних досліджень.

Тексти до хрестоматії відібрано з українських періодичних і продовжуваних видань (журнали: «Початкова школа», «Рідна школа» («Радянська школа»), «Практика управління закладами освіти», «Методист», «Завучу. Усе для роботи», «Учитель», «Шлях освіти», «Гірська школа Українських Карпат»; газета «Освіта» («Радянська освіта»); збірник документів «Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України» (назва змінювалася); бюлетень «Офіційний вісник України»), інтернет-ресурсів тощо.

Документи антології мають різну побудову, але переважно всі містять такі складники: структура, мета, зміст загальної середньої освіти чи виховного процесу, принципи освіти й виховання, шляхи та умови реалізації тощо. Серед значного масиву матеріалів, які увійшли до видання, вирізняються документи комплексного характеру, котрі охоплюють всі ланки освіти.

Джерела до антології дібрано за такими критеріями: державний характер документів (затверджені на відомчому або державному рівні); альтернативний статус (ініціативні індивідуальні чи колективні); відомчий підхід (міністерський, академічний, університетський тощо). Упорядкування текстів здійснено з урахуванням: вибіркового підходу (представлення обраного педагогічного явища через відповідну вибірку); тематичного (систематизування документів за логікою їх змісту); хронологічного (розміщення джерел у хронологічній послідовності у визначених межах); цілісного (структурована єдність антологійних текстів); аксіологічного (репрезентація певних освітніх цінностей). Важливим критерієм для відбору й класифікації стало змістове наповнення джерел, тобто добір тих, які відповідають заявленому типу документа (концепція, програма, доктрина, стратегія).

Хрестоматія складається з двох розділів, у кожному з яких представлено матеріали відповідно про розвиток загальної середньої освіти (початкова освіта, середня загальноосвітня, українська національна школа тощо), про виховання та розвиток дітей і молоді (загальновиховний процес, національне, громадянське, естетичне, фізичне, національно-патріотичне виховання тощо). Кожен розділ розпочинається з короткої оглядової статті, яка дає уявлення про його зміст. Підготували їх доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Л. Д. Березівська й доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України О. В. Сухомлинська відповідно. Загалом до антології відібрано 39 документів (I розділ – 20; II розділ – 19).

Представлене видання є першою спробою системного впорядкування різнотипних праць про реформування загальної середньої освіти й розвиток теоретичних основ виховання дітей та молоді в незалежній Україні протягом 1991–2017 рр. Матеріали хрестоматії можуть бути використані для написання праць з історії освіти, розроблення змісту навчальних дисциплін «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Історія освіти», «Державна освітня політика». Подальших джерелознавчих пошуків потребують питання модернізації змісту загальної середньої освіти, реформування інших ланок освіти (дошкільної, вищої) доби незалежності України.

Список використаних джерел

1. Антологія текстів з реформування освіти в Україні: програми, концепції, проекти (1991–2017) : хрестоматія / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; упоряд.: Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д., Гавриленко Т. Л. та ін. ; наук. ред.: Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д. Вінниця : Твори, 2019. 525 с. URL: <http://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=20637> (дата звернення: 10.10.2019).